

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Кафедра політичних теорій

СЕМІОТИКА ГЕОПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для підготовки до практичних занять та самостійної роботи
здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
галузі знань – 05 «Соціальні та поведінкові науки»,
спеціальність – 052 «Політологія»

Одеса
2024

*Рекомендовано навчально-методичною радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 1 від 24.09.2024 р.)*

Укладач:

*Мамонтова Е. В. – доктор політичних наук, професор, професор
кафедри політичних теорій Національного
університету «Одеська юридична академія» (ORCID
ID: <https://orcid.org/0000-0003-2761-8217>)*

Рецензенти:

*Сіленко А. О. – доктор політичних наук, професор, кафедри мовної та
психолого-педагогічної підготовки Одеського
національного економічного університету;*

*Третякова Т. М. – доцент кафедри психології Національного
університету «Одеська юридична академія», кандидат
політичних наук, доцент.*

Семіотика геополітичного дискурсу : метод. рекомендації для
підготовки до практичних занять та самостійної роботи здобувачів
вищої освіти у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», за
спеціальністю 052 «Політологія» [Електронне видання] / Укладач
Е.В. Мамонтова; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». – Одеса, 2024. –
38 с. Режим доступу: <https://hdl.handle.net/11300/28406>

Методичні рекомендації призначені для здобувачів другого
(магістерського) рівня вищої освіти з метою закріплення лекційного
матеріалу та підготовки до практичних занять з дисципліни
«Семіотика геополітичного дискурсу». Містять завдання до
практичних занять та самостійної роботи.

© Е. В. Мамонтова, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	7
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН	10
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ	11
ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	15
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	28
ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ	31
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ	32
РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ	34

ВСТУП

Дисципліна «Семіотика геополітичного дискурсу» вивчається здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти на першому курсі навчання.

Метою викладання навчальної дисципліни «Семіотика геополітичного дискурсу» є формування цілісного уявлення про політичну сферу, її роль і розвиток у суспільстві у її знаково-символічному вимірі та формування за допомогою методологічних можливостей семіотичного підходу комплексу знань про сутність та структуру знакових систем, які використовуються у геополітичних стратегіях держав світу та для вирішення питань забезпечення національної безпеки.

Основними завданнями вивчення дисципліни є: одержання знань, умінь і навичок з основ семіотики у контексті її потенціалу як складової інструментарію сучасної політичної науки; формування цілісного бачення знакової організації сучасного геополітичного простору у його глобальному, регіональному та локальному вимірах; навчання організації та проведення семіотичної експертизи сучасного геополітичного дискурсу; засвоєння умінь і навичок надавання консультативно-аналітичної допомоги з розробки символічної стратегії країни як складової системи національної безпеки.

Опанування дисципліною «Семіотика геополітичного дискурсу» передбачає читання лекцій, проведення практичних занять, самостійної роботи та заліку.

У методичних рекомендаціях подано тематичний матеріал курсу з планами практичних занять, завданнями до самостійної роботи, індивідуальними завданнями, питаннями до підсумкового контролю знань, а також подано список рекомендованих для вивчення дисципліни джерел.

На вивчення навчальної дисципліни за ОП «Політологія» відводиться 90 годин / 3,0 кредити ECTS; підсумковою формою контролю є залік.

Рекомендації щодо підготовки здобувачів вищої освіти до практичних занять:

Ефективне проведення практичних занять потребує від здобувачів вищої освіти ґрунтовної попередньої підготовки за таким алгоритмом:

- Детально ознайомтеся з темою, метою та планом заняття.
- Проаналізуйте ключові проблеми, які потрібно розглянути.
- Опрацюйте рекомендовану літературу. Робіть необхідні нотатки та виписки.
- Сформулюйте свою точку зору з дискусійних питань із відповідною аргументацією.

Рекомендації щодо організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

Самостійна робота є важливою складовою навчання, оскільки сприяє кращому засвоєнню матеріалу та формуванню навичок у час, вільний від аудиторних занять.

Серед основних видів самостійної роботи здобувачів вищої освіти з дисципліни «Семіотика геополітичного дискурсу» можна виділити:

- Підготовка доповідей та повідомлень за темами практичних занять.
- Опрацювання рекомендованої літератури для обговорення проблемних питань.
- Пошук та огляд актуальних публікацій з досліджуваної тематики.
- Виконання навчальних завдань (кейсів, ситуативних вправ тощо).
- Підготовка аналітичних документів з відповідних тем.

Завдання для самостійного опрацювання видаються на початку вивчення дисципліни, а терміни їх виконання чітко регламентуються. Передбачено поточний та підсумковий контроль результатів такої роботи здобувачів вищої освіти з боку викладача.

Вимоги академічної доброчесності:

Усі завдання, винесені на практичні заняття чи для самостійного опрацювання, мають виконуватися здобувачем вищої освіти особисто на основі здобутих знань та компетентностей.

При використанні ідей, тверджень, відомостей з літературних джерел чи інших інформаційних ресурсів обов'язково робити посилання на автора і джерело із дотриманням правил цитування.

При написанні роботи неприпустимим є плагіат, фабрикування джерел, списування, а також будь-яке спотворення чи приховування даних щодо авторського внеску здобувача вищої освіти.

Результати практичних завдань, досліджень, опитувань мають бути справжніми і не фабрикованими, отриманими самостійно, а не запозиченими без відповідних посилань.

Коректне представлення спільної роботи. Якщо завдання виконувалось у співавторстві з іншими здобувачами вищої освіти, то обов'язково зазначити особистий внесок в роботу та контрибуторів.

Дотримання цих та інших норм академічної доброчесності сприяє чесному і прозорому оцінюванню результатів навчання. Порушення принципів академічної доброчесності тягне за собою відмову у зарахуванні роботи.

Вимоги викладача:

Регулярне відвідування навчальних занять є необхідною умовою якісного засвоєння матеріалу дисципліни та набуття фахових компетентностей майбутніми спеціалістами.

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть присутні на всіх лекційних та практичних заняттях відповідно до розкладу та сумлінно виконуватимуть усі навчальні завдання. У випадку неможливості відвідати заняття (через хворобу тощо), здобувачі вищої освіти зобов'язані завчасно попередити про це викладача та у терміни, що не перевищують пропущені заняття, відпрацювати навчальний матеріал та виконати поставлені завдання.

Користування електронними пристроями (телефони, планшетні ПК тощо) під час аудиторної роботи дозволяється тільки з дозволу викладача та у відповідних до навчального курсу цілях. Поведінка в аудиторії повинна відповідати загальним вимогам ділової та наукової етики.

Для уникнення відставання у навчанні та отриманні своєчасного зворотного зв'язку вкрай важливо дотримуватися встановлених викладачем часових меж для подання робіт та оприлюднення результатів їх перевірки.

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Навчальна дисципліна «Семіотика геополітичного дискурсу» є важливою частиною підготовки освіченого фахівця – політолога.

Формування будь-якого професіонала починається не тільки із засвоєння спеціальних знань і навичок, але, насамперед, із усвідомлення статусу професії у суспільстві. Це висуває до майбутніх теоретиків та практиків від політики, особливі вимоги щодо їх світоглядної підготовки, широкої ерудиції та високої культури мислення, оскільки суспільне служіння – це не тільки надання політико-адміністративних послуг та виконання інструкцій, але й прийняття політико-управлінських рішень та відповідальність за їх наслідки.

Даний курс допоможе сформувати у здобувача здатність розв'язувати складні світоглядні проблеми та практичні завдання у сфері політичної практики та теорії за допомогою теорії знаків і знакових систем та методів семіотичного аналізу, спираючись на базові знання з історичних, культурних та політичних засад розвитку суспільства.

Курс базується на методологічних принципах семіотики. Семіотика – це наука про функціонування інформаційних знакових систем, за допомогою яких здійснюється спілкування в людському середовищі. Її основні категорії – знак, значення, текст, символ, символосфера, код та ін., було введено у науковий обіг наприкінці ХІХ ст. у межах філософії мови та філології. Але у подальшому методологія семіотичного аналізу, яка дозволяє виявити знаково-символічну структуру будь-якого феномена навколишнього світу, була взята на озброєння багатьма науками, в т.ч. і політологією.

Предметом дисципліни «Семіотика геополітичного дискурсу» є семіотичні принципи та закономірності формування геополітичної картини світу у контексті розвитку та функціонування політики як знакової системи.

Навчальна дисципліна надає уявлення про політичну сферу, її роль і розвиток у суспільстві у її знаково-символічному вимірі, формує за допомогою методологічних можливостей семіотичного підходу комплекс знань про сутність та структуру знакових систем, які використовуються у геополітичних стратегіях держав світу та для вирішення питань забезпечення національної безпеки.

Опанування курсу допоможе здобувачу розуміти сутність понять «знак» і «символ» та ключових концептуальних підходів до їх вивчення як феноменів соціального буття та категорій культури і політики; розуміти сутність семіотичних проблем, їх зв'язок з фундаментальними питаннями людського буття та пізнання; вміти інтерпретувати політико-управлінські та геополітичні явища та проблеми як складові знаково-символічної реальності; вміти застосовувати методи та процедури семіотики до аналізу актуальних питань політичної теорії та практики; вміти здійснювати інформаційно-аналітичне забезпечення політико-управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій семіотичного аналізу.

Успішне вивчення курсу передбачає освоєння здобувачами лекційного матеріалу, його закріплення та поглиблення на практичних заняттях,

самостійне вивчення навчальної, наукової та нормативної літератури.

Основними завданнями, що визначають напрямок лекційних занять, є: характеристика структури теми; розкриття змісту категоріального апарату теми; висвітлення зв'язку теорії з практикою.

Практичні заняття, які проводять з академічною групою, є логічним продовженням лекційного курсу. На них поглиблюють, закріплюють та деталізують знання, отримані під час лекції і в результаті самостійної роботи.

Під час проведення практичних занять викладач використовує такі форми та методи: вільне обговорення питань плану заняття в академічній групі; індивідуальна співбесіда з кожним здобувачем; виконання письмових робіт; заслуховування доповідей, рефератів з найбільш складних питань і їх подальше колективне обговорення в групі, лекція-дискусія, дискурс-аналіз, семіотична експертиза, презентація, круглий стіл тощо.

Мета самостійної роботи – закріплення, поглиблення й узагальнення знань, здобутих на лекційних і практичних заняттях. У процесі самостійної роботи у здобувачів формуються індивідуальні вміння та навички самостійного засвоєння навчальної та наукової літератури, нормативних джерел, використання сучасних інформаційних засобів і технологій.

Результати, отримані здобувачами на практичних заняттях, враховують під час проведення підсумкового контролю з навчальної дисципліни.

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти щодо опанування навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Критерії оцінювання знань здобувачів:

Оцінка виставляється за національною чотирибальною шкалою: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно». При оцінці за основу слід брати повноту і правильність виконання завдань.

1. Оцінка «5» (відмінно) ставиться в тому разі, коли відповідь здобувача правильна, повна, послідовна, логічна; здобувач впевнено володіє фактичним матеріалом з усього курсу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань.

2. Оцінка «4» (добре) ставиться в тому разі, коли відповідь правильна, послідовна, логічна, але здобувач допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу вміє застосувати його щодо конкретно поставлених завдань.

3. Оцінка «3» (задовільно) ставиться у тому разі, коли здобувач володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки.

4. Оцінка «2» (незадовільно) ставиться в тому разі, коли здобувач виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу або здобувач відмовляється відповідати на поставлені питання.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C	Задовільно	
64-73	D		
60-63	E		
35-59	Fx	Незадовільно	Не зараховано
1-34	F		

Поточний контроль знань здобувачів освіти оцінюється за шкалою («2», «3», «4», «5»), з обов'язковим переведенням при підсумковому контролі оцінок в бали за допомогою шкали Університету до національної шкали та шкали ECTS.

Для отримання підсумкової оцінки здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості практичних/лабораторних занять та поточних контрольних заходів (реферату, контрольної роботи, завдань до самостійної роботи тощо).

Для переведу підсумкової оцінки у 100 бальну шкалу оцінювання знань середньоарифметична підсумкова оцінка множиться на коефіцієнт 20.

Якщо протягом вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти, який складає екзамен, набрав не менше ніж $\frac{1}{2}$ від загальної кількості оцінок суму балів 90 та більше за шкалою оцінювання ECTS, то він має право отримати оцінку за набраними балами A/Відмінно без складання підсумкового контролю.

Здобувач освіти, який складає залік та набрав суму балів 60 та більше за шкалою оцінювання ECTS, отримує оцінку за набраними балами без складання підсумкового контролю. Якщо здобувач освіти бажає покращити оцінку, отриману як середньоарифметичну результатів поточного контролю, то він може скласти залік.

Здобувач освіти, який набрав менше ніж $\frac{1}{2}$ від загальної кількості оцінок на практичних/лабораторних заняттях та поточних контрольних заходах та/або менше ніж 60 балів (для залікової дисципліни) та менше ніж 90 балів (для екзаменаційної дисципліни) складає залік/екзамен відповідно в обов'язковому порядку.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

	Назва теми	Лекційні заняття (год.)	Практичні заняття (год.)	Самостійна робота (год.)
Тема 1	Семіотична парадигма сучасних наукових досліджень.	2	2	6
Тема 2	Семіотичні принципи знакової організації політичного простору. Інформаційно-семіотичний підхід до геополітичного дискурсу.	2	2	6
Тема 3	Геополітика на знаковому перетині культур і цивілізацій.	2	2	8
Тема 4	Семіотика державотворчого процесу.	2	2	8
Тема 5	Семіотичний аспект сучасного ідеологічного, наукового та педагогічного дискурсу.	2	2	6
Тема 6	Поняття політичного символу. Політична символосфера та структура символічного простору провідних країн світу.	2	2	8
Тема 7	Семіотика гібридних війн сучасності. Символічна стратегія країни як складова системи національної безпеки.	2	4	8
	<i>Індивідуальне завдання:</i>			
Тема 1-7	Проведення семіотичної експертизи візуальної стратегії обраної здобувачем країни. Презентація результатів дослідження.	-	-	10

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

ТЕМА 1. СЕМІОТИЧНА ПАРАДИГМА СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Предмет курсу «Семіотика геополітичного дискурсу».

Семіотика як міждисциплінарна галузь досліджень, галузь знань, наукова та навчальна дисципліна. Семіотика (грец. σήμιον – знак, ознака) – це галузь міждисциплінарних досліджень, яка вивчає знаки та знакові системи як засоби зберігання, передавання та переробки інформації у світі в цілому, людському мисленні та суспільстві. Також цей термін використовується для позначення певних знакових систем (семіотика політики, семіотика культури, семіотика мистецтва і подібних). В основі семіотики як методологічного підходу до аналізу політичного та теоретичних засад його використання при вивченні політичних явищ лежить розуміння соціальної реальності як знакової системи.

Предмет семіотики та загальні принципи знакової організації соціокультурної реальності. Коло наукових розвідок семіотики включає найзагальніші реальності – світ, людину, мислення, культуру, Бога, які вона осмислює за допомогою категорій. Окрім цього семіотика, як універсальне знання, дотичне до прикладного знання, з якими теж утворює нові галузі. Так формуються семіотика права, семіотика політики, семіотика релігії. Зокрема, основною метою семіотики політики є дослідження реальності як знакової системи, аналіз її знакової структурної організації, а також сутності, властивостей, відношень і закономірностей функціонування знаків.

Передумови виникнення семіотики. Антична філософія про роль знаку і символу у соціальному та політичному житті. Основні етапи розвитку середньовічної семіотичної думки: апологетика, патристика, схоластика. Семіотичні теорії Нового часу. Філософія знаку і символу у німецькому Просвітництві.

Становлення семіотичної парадигми наукових досліджень. Ч. С. Пірс (1839-1914), Ч. Морріс (1901-1978), Ф. де Сосюр (1857-1913).

Роль семіотичного знання у методологічній та світоглядній підготовці фахівців-політологів.

ТЕМА 2. СЕМІОТИЧНІ ПРИНЦИПИ ЗНАКОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ. ІНФОРМАЦІЙНО-СЕМІОТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ГЕОПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ.

Фундаментальні категорії семіотики – знак, ікона, вказівник, символ, семіозис, синхронія та діахронія, синтаксис, семантика та прагматика.

Знак як ключове поняття семіотики. Знакові системи та їхні види.

Знак як певний емпіричний матеріальний об'єкт, який сприймається на чуттєвому рівні і виступає у процесі спілкування і мислення людей представником якогось іншого об'єкта.

Мовні та позамовні знаки у семіотиці.

Знаки-копії (іконічні знаки), знаки-ознаки (знаки-прикмети, знаки-індекси), знаки-символи як позамовні знаки у семіотці.

Мова як знакова система. Виміри і рівні знакового процесу. Мова - це знакова система, яка служить засобом вираження думок, засобом спілкування між людьми, засобом передачі думок, знання, інформації від людини до людини, від покоління до покоління. Мовний знак - це одиниця мови, тобто букви, які складаються як із звукових знаків (фонем), так і з відповідних їм друкарських, графічних знаків. З мовних знаків будуються слова, які об'єднуються в речення.

Основні соціальні функції мовних знаків: функція позначення предметів, інформаційна, комунікативна, культурологічна функція мови.

Природні (розмовні) та штучні (формалізовані) мови у семіотичному дискурсі. Природні мови як національні мови. Алфавіт, лексика і граматики як складові природної мови.

Штучні (формалізовані) мови як особливі системи знаків і символів, які створюються людьми з певною метою: для скорочення запису текстів, здійснення математичних та логічних операцій із знаками, уникнення багатозначності (полісемії) природної мови.

Виміри і рівні знакового процесу. Знак, значення, інтерпретатор. Синтаксис (відношення між знаком та іншими знаками, які з ним пов'язані). Семантика (відношення між знаком і його значенням). Прагматика (відношення між знаком і його інтерпретатором).

Місце та роль семіотики в сучасному соціокультурному та геополітичному просторі. Інформаційно-семіотичний підхід до геокультури та геополітики.

Політика і культура як світ артефактів. Політика і культура як світ смислів. Знання, цінності і регулятиви у культурі та політиці. Політика і культура як світ знаків.

Місце та роль семіотики в сучасному геополітичному дискурсі.

Культурний код. Культура і політика як знаково-символічна реальність.

ТЕМА 3. ГЕОПОЛІТИКА НА ЗНАКОВОМУ ПЕРЕТИНІ КУЛЬТУР І ЦИВІЛІЗАЦІЙ

Структура культури. Закономірності соціокультурної динаміки та геополітичні зміни. Внутрішня організація культури, її складові блоки. Морфологія культури. Спеціалізований і буденний вимір культури. Кумулятивний (господарська, політична, правова, філософська, релігійна, науково-технічна і художня культури тощо) і трансляційний (освіта, ЗМК, заклади культури: бібліотеки, театри, музеї тощо) рівні спеціалізованого виміру культури.

Закономірності соціокультурної динаміки. Прогрес і регрес в політиці і культурі. Ритм і темп соціокультурних змін як складова геополітичних трансформацій. Моделі динамічних соціокультурних процесів: циклічна (кругова та хвильова), еволюційна (однолінійна та багатолінійна), синергетична. Синергетичні принципи управління складними системами. Геополітика і синергетика.

Геополітичний вимір культурно-історичних епох. Культура Античності у фокусі геополітичних процесів. Християнський тип культури і геополітика європейського Середньовіччя. Геополітичний контекст культури Відродження та Реформації. Культура бароко у дзеркалі тектонічних геополітичних змін XVI XVII ст. Культура Нового часу та геополітика. Геополітика та геокультура XX - XXI ст.

Культура і цивілізація: співвідношення понять. Системи цінностей та геокультурні коди сучасних світових цивілізацій.

ТЕМА 4. СЕМІОТИКА ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ.

Поняття символічної влади. Арсенал символічної влади у державі.

Роль символів у політогенезі. Міфологія як джерело символічної влади та чинник становлення державної форми організації суспільства. Процес політогенезу та державотворення як еволюція форм політичної організації суспільства у фокусі магістральних тенденцій становлення та розвитку символічного виробництва. Роль міфу у процесі політогенезу.

Передумови та наслідки виникнення ритуалу та мови як символічних першоформ.

Символічні техніки сакралізації влади правителя.

Символізм як фундаментальна категорія середньовічної державності. Релігія як єдине джерело символічного ресурсу державотворення доби Середньовіччя. Колективізм, універсалізм, ієрархічність та діалектичний дуалізм як принципи побудови середньовічної геополітичної картини світу.

Світоглядна та символічна революція доби пізнього Середньовіччя. Символічний арсенал Відродження та реформації.

Техніки символічного впливу у державах доби «модерну» та ситуації «постполітики».

ТЕМА 5. СЕМІОТИЧНИЙ АСПЕКТ СУЧАСНОГО ІДЕОЛОГІЧНОГО, НАУКОВОГО ТА ПЕДАГОГІЧНОГО ДИСКУРСУ.

Нова доба як початок процесу формування локальних геокультурних утворень, ареал яких визначався конфесійним та націополітичним чинниками.

Ідеології як ключові джерела символічного виробництва, інструменти конструювання у масовій свідомості альтернативних картин світу і вироблення конкуруючих дискурсів у суспільствах індустріального типу.

Ліберальний дискурс свободи та рівності як відбиття переходу від традиційного суспільства до суспільства індустріального типу.

Консервативний світогляд як потужний інструмент форматування символічного простору європейських імперій XIX ст.

Відбиття зростання національної самосвідомості та становлення національної держави як новітньої моделі політичної організації суспільства у ідеологічній течії націоналізму.

Комунізм, соціал-демократія та анархізм як проекти соціально справедливого світоустрою і створення власного арсеналу символічних практик забезпечення державотворчого процесу.

Апологія тотальної єдності (фашизації) індивіда, нації та держави у праворадикальних ідеологічних течіях XX ст.

Семіотика «Холодної війни» як геополітичного протистояння ідеологічних систем.

Криза ідеологічного дискурсу у XXI ст.

ТЕМА 6. ПОНЯТТЯ ПОЛІТИЧНОГО СИМВОЛУ. ПОЛІТИЧНА СИМВОЛОСФЕРА ТА СТРУКТУРА СИМВОЛІЧНОГО ПРОСТОРУ ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ.

Періодизація інтелектуальної рефлексії дефініції «символ» та ключові концептуальні підходи до вивчення символу як категорії політики.

Філософські спроби осмислення символу як складової соціально-політичного буття. Антична філософія про роль символу у соціальному житті. Універсалізм, символізм та ієрархія як основа політичного порядку середньовічного суспільства. Інноваційний характер символічного зрізу філософських розвідок доби Відродження у царині натурфілософії та гуманізму. Філософія символу у німецькому Просвітництві.

Емпіричний етап концептуалізації символу як категорії політики. Соціокультурна парадигма дослідження символу у політиці (соціоантропологічний, культурософський та інтерпретативний напрямки).

Соціоконструктивістська парадигма (структуралізм та постструктуралізм, соціетальний, соціотворчий, політико-культурологічний напрямки).

Роль символів у політиці. Типологія політичних символів.

Символічний простір, його структура та складові. Політична символосфера та геополітика.

Символічні коди політичних режимів.

ТЕМА 7. СЕМІОТИКА ГІБРИДНИХ ВІЙН СУЧАСНОСТІ. СИМВОЛІЧНА СТРАТЕГІЯ КРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.

Геополітика як знаково-символічна реальність. Символічні кордони політичної нації та держави.

Символічні ресурси геополітики держави. Символи ідентичності. Символи легітимації політичного порядку. Символи атрибуції державного суверенітету.

Національна символіка та бренд держави.

Символічна стратегія держави. Політичний дизайн та фірмовий стиль у політичній комунікації.

Специфіка державотворчого процесу в Україні та його знаково-символічний вимір. Етапи формування символічного простору Української державності.

Україна перед викликами символічних війн XXI ст.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. СЕМІОТИЧНА ПАРАДИГМА СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Мета заняття: формування цілісного уявлення про сутність семіотичних проблем та їх зв'язок з фундаментальними питаннями політичного буття та геополітики; вміння інтерпретувати фундаментальні категорії семіотики з позицій провідних семіотичних шкіл.

Форма проведення заняття: обговорення поставлених питань; реферативне повідомлення, командна робота (дискусія).

Питання до підготовки:

1. Семіотика як міждисциплінарна галузь досліджень, галузь знань, наукова та навчальна дисципліна.
2. Передумови виникнення семіотики. Становлення семіотичної парадигми наукових досліджень. Семіотичні школи.
3. Предмет семіотики та загальні принципи знакової організації соціокультурної реальності.

Дискусійне питання:

Роль семіотичного знання у методологічній та світоглядній підготовці фахівців-політологів.

Тематика доповідей та презентацій

1. Семіотика як наука про знакову організацію буття.
2. Комунікація і кордони семіотики.
3. У витоків теорії знаків та знакових систем (Ч. С. Пірс, Ф. де Сосюр, Ч.В. Моріс).
4. Знак і символ в культурній антропології (Ф. Боас, К. Гірц, І. Льюїс, Б. Маліновський, М. Мід, М. Мосс, А. Р. Редкліф-Браун, Е. Тайлор, Іп. Тен, А. Тойнбі, Л. Уайт, У. Уорнер, Дж. Фрезер).
5. Знак і символ у структуралізмі та постструктуралізмі (Р. Барт, Ж. Лакан, Л. Леві-Брюль, К. Леві-Стросс, М. Фуко).
6. Постмодернізм про символ і символічне у соціальному бутті (П. Бергер, Ж. Бодрійяр, П. Бурдьє, Е. Гіденс, Н. Еліас, Т. Луман, А. Шюц).
7. Психоаналіз про знак і символ як іманентну властивість людської природи.
8. Концепція символічного капіталу П. Бурдьє.
9. Семіотичні ідеї представників тартусько-московської школи (М. Бахтін, Ю. Лотман, М. Мамардашвілі, О. П'ятигорський, В. Топоров, Б. Успенський).

10. Творчість У. Еко у фокусі літератури та семіотики.
11. Семіотичний аспект історичних досліджень Й. Гейзінги.
12. Семіотичні дослідження політичних міфів М. Еліаде.
13. Українська наукова думка про символічне та символічну політику.

Самостійна робота: опрацювання теоретичного матеріалу, пошук додаткового матеріалу, опрацювання джерел за темою заняття, підготовка індивідуальних виступів та презентацій за темами рефератів.

Форма звітності: реферативне повідомлення (доповідь та презентація); відповідь на запитання.

Аудиторна робота: теоретичний огляд питань, пов'язаних із завданнями до заняття; виконання запропонованих викладачем завдань, реферативні повідомлення за результатами самостійної роботи.

Командна робота: участь у дискусії.

ТЕМА 2. СЕМІОТИЧНІ ПРИНЦИПИ ЗНАКОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ. ІНФОРМАЦІЙНО-СЕМІОТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ГЕОПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ.

Мета заняття: формування вміння аналізувати будь-яке соціокультурне та геополітичне явище як символічну (знакову) систему на основі засвоєння теоретико-методологічних засад семіотичної парадигми як однієї з основних соціокультурних парадигм постмодерну.

Форма проведення заняття: обговорення поставлених питань; реферативне повідомлення, виконання ситуаційних вправ.

Питання до підготовки:

1. Фундаментальні категорії семіотики – знак, ікона, вказівник, символ, семіозис, синхронія та діахронія, синтаксис, семантика та прагматика.
2. Знак як ключове поняття семіотики. Знакові системи та їхні види.
3. Інформаційно-семіотичний підхід до культури і політики.
4. Місце та роль семіотики в сучасному геополітичному дискурсі.
5. Культурний код. Культура і політика як знаково-символічна реальність.

Тематика доповідей та презентацій

1. Масова культура і семіотика.
2. Знаки і символи в житті сучасної людини.
3. Образи та образні системи знаків в культурі.
4. Культура як система ігор. Гра к спосіб моделювання реальності.
5. Історія мистецтв у фокусі формування геополітичних картин світу.
6. Мови культури у текстах політичної реклами та зав'язків з громадськістю.

Ситуаційні завдання.

Завдання 1.

Оберіть будь який предмет або явище навколишнього світу (автомобіль Tesla, Силіконова долина, корона, державний герб, книга, веселка, панда, родина, футбол тощо), та охарактеризуйте його за планом:

- X як артефакт культури;
- X як носій культурних смислів (знань, цінностей, регулятивів);
- X як знакова структура та символ.

Завдання 2.

Здійснить семіотичний аналіз обраного витвору образотворчого

мистецтва, архітектури, фільму. Які культурні та геополітичні коди він містить?

Самостійна робота: підбір необхідних матеріалів, опрацювання джерел за темою заняття, підготовка індивідуальних виступів та презентацій за темами рефератів.

Форма звітності: реферативне повідомлення (доповідь та презентація); відповідь на запитання.

Аудиторна робота: теоретичний огляд питань, пов'язаних із завданнями до заняття; виконання запропонованих викладачем завдань, реферативні повідомлення за результатами самостійної роботи, виконання ситуаційних вправ.

ТЕМА 3. ГЕОПОЛІТИКА НА ЗНАКОВОМУ ПЕРЕТИНІ КУЛЬТУР І ЦИВІЛІЗАЦІЙ

Мета заняття: формування навичок вести самостійний пошук наукової інформації щодо семіотичних аспектів політики та обґрунтовувати особисту точку зору, спираючись на засвоєні теорії та концепції соціокультурної динаміки та семіотики культури.

Форма проведення заняття: обговорення поставлених питань, реферативне повідомлення, командна робота (дискусія).

Питання до підготовки:

1. Структура культури. Закономірності соціокультурної динаміки та геополітичні зміни.
2. Геополітичний вимір культурно-історичних епох.
3. Культура і цивілізація: співвідношення понять. Системи цінностей та культурні коди сучасних світових цивілізацій.
4. Культура і геополітика.

Тематика доповідей та презентацій

1. Семіотика Античності і дохристиянської культури.
2. Код античності в сучасній культурі і мистецтві - досвід синтезу і переосмислення.
3. Морфологія казки і міфу (Пропп).
4. Поняття «Карнавалу» і його роль в сприйнятті середньовічного соціуму(М.Бахтін).
5. «Нове середньовіччя» у сучасному кінематографі.
6. Р. Барт і його семіологія феноменів культури ХХ ст.
7. Портрет громадянина соціалістичної держави в масовому мистецтві.
8. Постмодерністські методології осмислення культури.
9. Гендерні аспекти культури.
10. Політика як текст.
11. Роль монументального мистецтва у формуванні політика пам'яті.
12. Архітектура як інструмент перетворення соціальної реальності.
13. Музика як інструмент політичного протесту.
14. Семіотика театру та семіотика політики: спільне та відмінне.
15. Символічний капітал міста. Політичний символізм столичних міст.
16. Країна за вибором здобувача та її цивілізаційний код.

Дискусійне питання:

Роль мистецтва у тоталітарних режимах. Мистецтво і демократія.

Самостійна робота: підбір необхідних матеріалів, опрацювання джерел за темою заняття, підготовка індивідуальних виступів та презентацій за темами доповідей, підготовка до дискусії.

Форма звітності: реферативне повідомлення (доповідь та презентація); відповідь на запитання, участь у дискусії.

Аудиторна робота: теоретичний огляд питань, пов'язаних із завданнями до заняття; виконання запропонованих викладачем завдань, реферативні повідомлення за результатами самостійної роботи, участь у дискусії.

ТЕМА 4. СЕМІОТИКА ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ

Мета заняття: здобуття навичок застосування методу семіотичного аналізу на основі виявлення знаково-символічної природи різноманітних форм політико-управлінської організації суспільства у їх історичній ретроспективі та сучасному стані з урахуванням геополітичного контексту.

Форма проведення заняття: обговорення поставлених питань, реферативне повідомлення.

Питання до підготовки:

1. Семіотика політогенезу. Роль міфу у становленні державної форми організації суспільства (від Давньосхідної деспотії до античного поліса).
2. Релігія як джерело семіотичного конструювання середньовічної державності.
3. Техніки семіотичного впливу у державах Нової доби.
4. Мистецтво як семіотичний інструмент конструювання сучасної політичної реальності.

Тематика доповідей та презентацій

1. Потестарна етнографія та політична антропологія про роль символу у процесі політогенезу.
2. Символічні детермінанти сакралізації верховної влади у Давньосхідних деспотіях: геополітичний аспект.
3. Сутнісні характеристики та специфіка символізму політичного життя античного полісу.
4. Символічний аспект політико-управлінських та геокультурних практик у Давньоримській державі.
5. Символічний чинник соціально-політичних взаємин у середньовічній християнській державі.
6. Символічна складова Відродження та Реформації як політичних явищ.

Самостійна робота: підбір необхідних матеріалів, опрацювання джерел за темою заняття, підготовка індивідуальних виступів та презентацій за темами доповідей до теми 4.

Форма звітності: реферативне повідомлення (доповідь та презентація); відповідь на запитання.

Аудиторна робота: теоретичний огляд питань, пов'язаних із завданнями до заняття; виконання запропонованих викладачем завдань, реферативні повідомлення за результатами самостійної роботи.

ТЕМА 5. СЕМІОТИЧНИЙ АСПЕКТ СУЧАСНОГО ІДЕОЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ.

Мета заняття: закріплення знань щодо специфіки ідеологічного дискурсу як складової геополітичних стратегій провідних країн світу; засвоєння вмінь проведення семіотичного аналізу на матеріалі ідеологічних наративів сучасності.

Форма проведення заняття: обговорення поставлених питань, презентація результатів підготовки індивідуального завдання, командна робота (дискусія)

Питання до підготовки:

1. Ідеологія як інструмент геополітичного дискурсу: історико-політологічний аспект.
2. Семіотичний вимір лібералізму та консерватизму:
3. Семіотика тоталітарних ідеологій.
4. «Холодна війна» як семіотичне змагання.
5. Криза ідеологічного дискурсу у ХХІ ст.

Дискусійне питання:

Семіотичний арсенал сучасних політичних ідеологій.

Індивідуальне завдання.

Підготуйте матеріали до дискусії на тему: «Семіотичний арсенал сучасних політичних ідеологій».

Зробить семіотичний аналіз обраної сучасної політичної ідеології.

Оберіть одну з ідеологій. Складіть її семіотичний паспорт за планом:

- Ідеологія
- Час формування.
- Теоретики – фундатори
- Мета та засоби
- Основні ідеї та цінності, виражені концептуально
- Лозунги
- Соціальний клас – носій ідеології та його візуальний образ.
- Відомі політики – ідеологічні символи
- Країни та регіони, де розповсюджена дана ідеологія
- Графічний дизайн ідеології (символіка та колір (кольори)).
- Відомі витвори мистецтва та архітектури – символи ідеології
- Відомі літературні та кінематографічні твори, в яких транслюються ідеї та цінності ідеології.

Зробить презентацію.

Самостійна робота: опрацювання теоретичного матеріалу, пошук додаткового матеріалу за тематикою заняття, знайомство з методикою семіотичного аналізу.

Форма звітності: відповідь на запитання, підготовка індивідуального завдання, участь у дискусії.

Аудиторна робота: теоретичний огляд питань, пов'язаних із завданнями до заняття; виконання запропонованих викладачем завдань, публічний звіт про виконання індивідуального завдання; командна робота (участь у дискусії).

ТЕМА 6. ПОНЯТТЯ ПОЛІТИЧНОГО СИМВОЛУ. ПОЛІТИЧНА СИМВОЛОСФЕРА ТА СТРУКТУРА СИМВОЛІЧНОГО ПРОСТОРУ ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ.

Мета заняття: вміти інтерпретувати геополітичні явища та проблеми як складові знаково-символічної реальності на основі розуміння специфіки символічного чинника у становленні моделей політичної організації суспільства; знати типологію політичної символіки.

Форма проведення заняття: обговорення поставлених питань, реферативне повідомлення, командна робота (дискусія).

Питання до підготовки:

1. Періодизація інтелектуальної рефлексії дефініції «символ» та ключові концептуальні підходи до вивчення символу як категорії політики.
2. Роль символів у політиці. Типологія політичних символів.
3. Символічний простір, його структура та складові. Політична символосфера та геополітика.
4. Символічні коди політичних режимів.

Дискусійне питання:

Геополітичний дискурс в умовах російсько-української війни.

Тематика доповідей та презентацій

1. Символи та реальність: проблема співвідношення.
2. Знаки, символи та знакові системи у здійсненні геополітичної комунікації.
3. Політика як знаково-символічна реальність.
4. Типологія політичних символів.
5. Символічні коди тоталітаризму.
6. Символічні коди авторитаризму.
7. Символічні коди демократії.
8. Особливості реалізації символічної політики за умов інформаційного суспільства.
9. Символи у політичній пропаганді.
10. Символічна структура сучасного геополітичного дискурсу.

Самостійна робота: опрацювання теоретичного матеріалу, пошук додаткового матеріалу, опанування методики семіотичного аналізу.

Форма звітності: реферативне повідомлення (доповідь та презентація); відповідь на запитання, участь у дискусії.

Аудиторна робота: теоретичний огляд питань, пов'язаних із завданнями до заняття; виконання запропонованих викладачем завдань, реферативні повідомлення за результатами самостійної роботи, командна робота (дискусія).

ТЕМА 7. СЕМІОТИКА ГІБРИДНИХ ВІЙН СУЧАСНОСТІ. СИМВОЛІЧНА СТРАТЕГІЯ КРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Мета заняття: здобуття вміння аналізувати будь-яке геополітичне явище як знакову систему; формування навичок пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, зокрема з використанням семіотико-аналітичної методології.

Форма проведення заняття: обговорення поставлених питань, реферативне повідомлення, командна робота (дискусія).

Питання до підготовки:

1. Символічні кордони політичної нації та держави.
2. Національна символіка та бренд держави.
3. Символічна стратегія держави. Політичний дизайн та фірмовий стиль у політичній комунікації.
4. Специфіка державотворчого процесу в Україні та його знаково-символічний вимір. Етапи формування символічного простору Української державності.

Дискусійне питання:

Україна перед викликами символічних війн ХХІ ст.

Тематика доповідей та презентацій

1. Прапор - ядро громадянської символосфери: історія та сучасність.
2. Державний гімн як складова політичного дискурсу.
3. Семантика державного девізу.
4. Історія геральдики.
5. Історія вексілології.
6. Державна символіка як знакова система.
7. Поняття державного протоколу та церемоніалу.
8. Національна символіка та бренд держави.
9. Фірмовий стиль у політиці.
10. Історія державної символіки України.
11. Семантика державного гербу України.
12. Етикет державної символіки України.
13. Церемонія інавгурації Президента України: правові та семантичні аспекти.
14. Політика пам'яті: світовий досвід та вітчизняна специфіка.
15. Теорія та практика мультикультуралізму: за та проти.
16. Цивілізаційні виміри глобальних економічних процесів.
17. Архетипи вітчизняної політичної культури: історія та сучасність.

18.Україна між Сходом і Заходом.

19.Кольоровий код української державності.

Самостійна робота: опрацювання теоретичного матеріалу, пошук додаткового тематичного матеріалу, опанування методики семіотичного аналізу.

Форма звітності: реферативне повідомлення (доповідь та презентація); відповідь на запитання, участь у дискусії.

Аудиторна робота: теоретичний огляд питань, пов'язаних із завданнями до заняття; виконання запропонованих викладачем завдань, реферативні повідомлення за результатами самостійної роботи, командна робота (дискусія).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Здобувачеві необхідно опрацювати питання, винесені в рамках тем самостійної роботи.

ТЕМА 1. СЕМІОТИЧНА ПАРАДИГМА СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. Особливості семіотичного підходу до пізнання дійсності. Об'єкт, предмет і структура семіотики.
2. Передумови виникнення семіотики (античність, Середньовіччя, Відродження, Просвітництво).
3. Фундаментальні категорії семіотики – знак, ікона, вказівник, символ, семіозис, синхронія та діахронія, синтаксис, семантика та прагматика у роботах засновників семіотичного підходу (Ч. С. Пірс, Ф. де Сосюр, Ч.В. Моріс).
4. Знак та символ у фокусі культурної антропології, психоаналізу, культурософії, структуралізму та постструктуралізму, постмодернізму. Семіотичні ідеї представників тартусько-московської школи.
5. Вітчизняна інтелектуальна традиція про знаковість та символізм соціального буття (О. Веселовський, Г. Сковорода, М. Бердяєв, С. Булгаков, О. Потебня, П. Флоренський).

ТЕМА 2. СЕМІОТИЧНІ ПРИНЦИПИ ЗНАКОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ. ІНФОРМАЦІЙНО-СЕМІОТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ГЕОПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

1. Культура як система знакових посередників між людиною і світом. Основні типи знакових систем в культурі. Мови мистецтв.
2. Культурний код. Текст, контекст та підтекст культурних смислів. Втрата культурного коду як геополітична проблема.
3. Семіотика та історія. Міф, символ і ритуал як складові семіозису в культурі.
4. Когнітивна семіотика. Мовні картини світу.
5. Маніпуляція суспільною свідомістю через призму семіотичного підходу: особливості та напрями протидії.

ТЕМА 3. ГЕОПОЛІТИКА НА ЗНАКОВОМУ ПЕРЕТИНІ КУЛЬТУР І ЦИВІЛІЗАЦІЙ

1. Культура як історичний процес. Традиції та інновації в культурі. Субкультури сучасного суспільства.
2. Культура і цивілізація. Співвідношення понять. Аналіз концепцій

розвитку цивілізації та культури (Тацит, Августин, Монтень, Руссо, Кант, Данилевський, Шпенглер, Бердяєв, Тойнбі, Гумільов, Делез, Гваттарі, Тоффлер, Лем, Хантінгтон, Фукуяма, Ясперс та ін.).

3. Сучасні моделі і перспективи культурного розвитку. Культурні тренди в ХХІ ст. та їх вплив на геополітичні процеси.

4. Кроскультурний аналіз сучасних політичних систем.

5. Проблеми збереження культури і цивілізації у контексті глобальних викликів сучасності.

ТЕМА 4. СЕМІОТИКА ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ

1. Роль знаків та символів у політогенезі.

2. Причини виникнення феномену символізації в політиці.

3. Міфологія як джерело символічної влади та чинник становлення державної форми організації суспільства.

4. Символічні практики деспотичного панування у Давньосхідних царствах.

5. Політична організація античного суспільства. Порівняльний аналіз символічних практик у політичній культурі давньої Греції та Риму.

6. Символізм як фундаментальна категорія середньовічної державності. Символічна складова Відродження та Реформації як політичних явищ.

7. Техніки символічного впливу у державах доби «модерну» та ситуації «постполітики».

8. Кіномистецтво як семіотичний інструмент конструювання політичної реальності.

ТЕМА 5. СЕМІОТИЧНИЙ АСПЕКТ СУЧАСНОГО ІДЕОЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ

1. Національна та політична символіка: спільне та відмінне.

2. Символічна система суспільства та її складові.

3. Символічний арсенал формування політичної нації.

4. Мова як основа націдержавотворення: символічний аспект.

5. Метафора і міф в мові політики.

6. Державне свято як символічна подія.

7. Державотворчий потенціал ритуалу пам'яті.

8. Поняття символічного пантеону нації та держави.

9. Національні герої та антигерої.

10. Політичний лідер – символ державності.

11. Сценарії політичної влади.

ТЕМА 6. ПОНЯТТЯ ПОЛІТИЧНОГО СИМВОЛУ. ПОЛІТИЧНА СИМВОЛОСФЕРА ТА СТРУКТУРА СИМВОЛІЧНОГО ПРОСТОРУ ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ

1. Основні етапи розвитку наукової думки з питань визначення місця та ролі символу у політичному житті суспільства.
2. П.Бергер та Т.Лукман про соціальне конструювання реальності.
3. Поняття символу, його інтерпретації.
4. Роль символів у політиці. Типологія політичних символів.
5. Державний прапор, державний герб, державний гімн – символи державного суверенітету.
6. Роль поведінкової, візуальної, вербальної та об'єктної символіки у процесах політичної ідентифікації.
7. Функціонально-сміслові навантаження символів панування у практиках обґрунтування легітимності державної влади.
8. Символічний ресурс геополітики.

ТЕМА 7. СЕМІОТИКА ГІБРИДНИХ ВІЙН СУЧАСНОСТІ. СИМВОЛІЧНА СТРАТЕГІЯ КРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

1. Специфіка державотворчого процесу в Україні та його знаково-символічний вимір. Етапи формування символічного простору Української державності.
2. Історія та семантична трансформація державних символів України.
3. Державний протокол та церемоніал України.
4. Архетипи, символи і коди сучасної української політики.
5. Образ, імідж і бренд: спільне та відмінне.
6. Політичний імідж: класифікація та функції.
7. Техніки політичного брендінгу.
8. Символічний капітал особистості.
9. Символічний капітал території.
10. Символічний капітал країни.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Протягом вивчення дисципліни «Семіотика геополітичного дискурсу» здобувач має виконати індивідуальне завдання:

Індивідуальне завдання «Семіотичний паспорт політичної ідеології»

Оберіть одну з ідеологій. Складіть її семіотичний паспорт за планом:

- Ідеологія
- Час формування.
- Теоретики – фундатори
- Мета та засоби
- Основні ідеї та цінності, виражені концептуально
- Лозунги
- Соціальний клас – носій ідеології та його візуальний образ.
- Відомі політики – ідеологічні символи
- Країни та регіони, де розповсюджена дана ідеологія
- Графічний дизайн ідеології (символіка та колір (кольори)).
- Місце ідеології на геополітичній мапі світу.

Зробить презентацію.

Підготуйте матеріал до дискусії на тему: «Семіотика політичних ідеологій».

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ

1. Сутність семіотичних проблем, їх зв'язок з фундаментальними питаннями людського буття та пізнання.
2. Семіотика як галузь знань: об'єкт, структура та функції.
3. Семіотика та знаковий світогляд. Поняття, сутність і природа знаку.
4. Фундаментальні категорії семіотики – знак, ікона, вказівник, символ, семіозис, синхронія та діахронія, текст, синтаксис, семантика та прагматика у роботах засновників семіотичного підходу (Ч. С. Пірс, Ф. де Сосюр, Ч.В. Моріс).
5. Основні функції семіотики.
6. Сучасна семіотика: основні напрями та перспективи досліджень.
7. Дослідження символічного в соціально-політичній філософії.
8. Місце семіотики в системі культури.
9. Історичні типи культури та геополітика.
10. Специфіка розуміння культури як знаково-символічної реальності.
11. Міф, символ і ритуал як семіотичні виміри політики.
12. Моделі і перспективи геокультурного розвитку в ХХІ столітті.
13. Системи цінностей та культурні коди сучасних світових цивілізацій.
14. Кроскультурний аналіз сучасних політичних систем.
15. Символічні коди політичних режимів.
16. Мистецтво і геополітика.
17. Специфіка міфології як історичного типу світогляду: семіотичний аналіз.
18. Специфіка релігії як світогляду: семіотичний аналіз.
19. Поняття ідеології, її роль у суспільстві: семіотичний аналіз.
20. Поняття та предмет семіотики політики.
21. Типологія символів.
22. Символічна влада: поняття та роль у політиці.
23. Візуалізація як головний механізм впливу на політичну свідомість в сучасних умовах.
24. Роль символів у політиці.
25. Символічний простір, його структура та складові.
26. Символи в публічному управлінні.
27. Символи у сучасних геополітичних процесах.
28. Символи державного суверенітету.
29. Системи державної символіки в країнах світу.
30. Етикет державних символів.
31. Державний протокол та церемоніал.
32. Символічний арсенал формування політичної нації.
33. Типологія політичної символіки ідентичності.
34. Функції символів ідентичності у механізмі створення колективної ідентичності, як основи політичної нації.
35. Роль символів у процесах легітимації політичної влади.

36. Політичний ритуал.
37. Державна символіка незалежної України.
38. Мова як атрибут держави.
39. Знаково-символічний вимір державотворчого процесу України.
40. Етапи формування символічного простору Української державності.
41. Історія та семантична трансформація державних символів України.
42. Структура та особливості національної символосфери України.
43. Національна картина світу як фактор геополітики.
44. Цивілізаційний фактор у становленні вітчизняної політичної символосфери.
45. Архетипічний вимір сучасної української політики.
46. Магістральні тенденції антропологічних, техногенних та цивілізаційних трансформацій нового тисячоліття та їх вплив на геополітику.
47. Соціокультурні та геополітичні тренди ХХІ ст.
48. Символічний аспект глобалізації.
49. Україна перед викликами символічних війн ХХІ ст.
50. Семіотика гібридних війн сучасності.

РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ

Основні джерела

1. Вегеш М., Палинчак М., Петрінко В. Геополітика в постатях і термінах: підручник. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 786 с.
2. Культурологічні аспекти політичної діяльності: навч. посіб. для студентів, які вивчають курс “Політологія” : видання 2-е, перероб. Уклад.: Л.УІ. Сухотеріна, Е.В. Мамонтова, О.О. Грицюта. Одеса : ОНПУ, 2012. 116 с.
3. Мамонтова Е.В. Державний протокол та церемоніал як символічний інструмент забезпечення процесу публічної комунікації: витоки, структура, нормативно-організаційні засади: Моногр. Одеса: Друкарський дім, 2011. 480 с.
4. Мамонтова Е.В. Символи і коди політики та культури: курс лекцій. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2021. 186 с.
5. Семіотичний аналіз явищ культури: Монографія. – К., Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України, 2021. 396 с.

Допоміжні джерела

6. Бакалець О.А. Історія України з найдавніших часів до початку ХХІ ст.: Навч. посіб. Львів. 2019. 580 с.
7. Вітман К.М., Кормич А.І. Відеоблоги як інноваційний засіб політичної комунікації. *Актуальні проблеми політики: зб. наук. праць.* 2021. Вип. 68. С. 52-57.
8. Вітман К.М. Євроскептецизм як прояв дезінтеграційних тенденцій в ЄС. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Історія. Філософія. Політологія: зб. наук. праць.* 2017. Вип. №13. С. 8-12.
9. Греченко В.А., Кислюк К.В. Історія української культури: навч. посіб. К., 2018. 352 с.
10. Завгородня Ю.В. Плюралізм різновекторних поглядів в інформаційному просторі: конфліктологічний аспект. *Політикус.* 2022. Вип. 1. С. 49-54.
11. Козьмініх А.В. Основні механізми та особливості політичної стабільності в Україні в умовах політичного транзиту. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури.* 2020. Вип.1. Т.12. С. 123-132.
12. Кормич Л.І., Савон К.В. Значення міжнародного досвіду іміджмейкінгу держави для України. *Actual trends of modern scientific research. Proceedings of X International Scientific and Practical Conference. 9-11 May 2021. Munich, Germany,* p. 314-319.

- 13.Кормич Л. І., Савон К. В. Символічний аспект іміджу держави в політичній комунікації. *Актуальні проблеми політики: зб. наук. праць*. 2021. Вип. 68. С. 19-23.
- 14.Краснопольська Т.М. Регіональна політика ЄС: можливості використання досвіду для України. *Політичне життя*. 2016. № 4. С. 81-86.
- 15.Краснопольська Т.М. Сучасні державні стратегії формування іміджу України у контексті курсу на європейську інтеграцію. *Актуальні проблеми політики.:зб. наук. праць*.2019. Випуск 63. С. 139 – 152.
- 16.Краснопольська Т. М., Милосердна І.М. Цифрова дипломатія як основа нової публічної дипломатії. *Актуальні проблеми політики.: зб. наук. праць*. 2022. Вип. 69. С. 13-20.
- 17.Мамонтова Е.В. Політична символістика: конспект лекцій з дисципліни для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня зі спеціальності 05 «Соціальні та поведінкові науки» у галузі знань 052 «Політологія». Одеса: НУ «ОЮА», 2020. 140 с.
- 18.Мамонтова Е.В. Державна символіка як індикатор політичного розвитку (на прикладі країн Центральної Азії та Казахстану). *Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр.* 2019. Вип. 63. С. 125–138.
- 19.Мамонтова Е.В. Ідеологічна складова публічної політики у фокусі символічного виробництва. *Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць ОРІДУ: Вип. 3(63).*2015. С. 206-212. .
- 20.Мамонтова Е.В. Псевдоморфоз як техніка символічного виробництва у державотворчій практиці доби Відродження. *Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр.* 2018. Вип. 61. С. 34–45.
- 21.Методичні матеріали до курсу «Культура та політика: багатозначність (взаємо)зв'язків». К.: ТОВ «Університетське видавництво Пульсари», 2020. 88 с.
- 22.Ніколенко К.В. Цивілізаційні трансформації сучасності: конспект лекцій / М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. іноземної філології, українознавства та соціально-правових дисциплін; К.В. Ніколенко. Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2019.104 с.
- 23.Рафальський О. О., Цивілізаційні перехрестя сучасного суспільства. / О. О. Рафальський, З. Ф. Самчук. – К. : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2018. 688 с.
- 24.Сушко А.І. Процес трансформації політичної культури сучасного суспільства. *Актуальні проблеми політики: зб. наук. праць*. 2016. Вип. 56. С. 242-248.
- 25.Сушко А.І. Роль політичної культури у процесах трансформації суспільства. *Актуальні проблеми політики: зб. наук. праць*.2017. Вип. 60. С. 210-215.

Ресурси відкритого доступу

<http://dspace.onua.edu.ua> – eNUOLAIR – репозиторій (архів) НУ ОЮА.
<http://www.president.gov.ua> – Офіційне представництво Президента України.
<http://www.rada.gov.ua/> – Офіційний портал Верховної Ради України.
<http://www.kmu.gov.ua/> – Офіційний портал органів виконавчої влади України.
<http://www.mfa.gov.ua/> – Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України.
<http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/> – «Україна-Європейський Союз» – офіційний сайт представництва України при Європейському Союзі.
<http://www.coe.kiev.ua/index.html> – Офіційне представництво Ради Європи в Україні
<http://www.un.org/> – Офіційний сайт ООН.
<http://www.niss.gov.ua/> – Національний інститут стратегічних досліджень.
<http://www.politik.org.ua/> – сайт Українського центру політичного менеджменту (повнотекстові версії журналів «Політичний менеджмент», «Соціальна психологія», «Людина і політика», «Український соціум»)
<http://www.useps.org> – офіційний сайт Українського центру економічних та політичних досліджень ім. Разумкова.
<http://www.socis.kiev.ua> – сайт Центру соціальних та маркетингових досліджень (містить результати соціологічних досліджень, статистичні дані).
<http://www.ucipr.kiev.ua> – Сайт Українського незалежного центру політичних досліджень – електронний журнал «Пріоритети».
<http://dialogs.org.ua/ua/> «Діалог.UA» – інформаційний ресурс, що орієнтований на суспільний діалог з проблем стратегії розвитку України.
<http://www.niss.gov.ua> – Національний інститут стратегічних досліджень
<http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського ..

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Елла Вікторівна Мамлонтowa

СЕМІОТИКА ГЕОПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для підготовки до практичних занять та самостійної роботи
здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
галузі знань – 05 «Соціальні та поведінкові науки»,
спеціальність – 052 «Політологія»

Електронне видання

В авторській редакції